
Operant betingning, fördjupning

Skillnaden på -R och +P, en gråzon I vissa situationer kan det vara svårt att veta om det handlar om negativ förstärkning eller positiv bestraffning därför att de möter varandra i mitten. När jag rider min häst som är het och tar i höger tygeln för att svänga in på en volt, har jag då använt negativ förstärkning för att be hästen att svänga eller har jag bestraffat hästen för att gå för snabbt rakt fram? När hästen står stilla och jag drar lite i grimman för att be den att skritta, har jag då använt -R eller +P? Varje gång jag använder negativ förstärkning riskerar jag att samtidigt bestraffa ett annat beteende. Exakt vad hästen upplever kan vi inte veta, men det finns ett dilemma i detta när vi använder negativ förstärkning och vissa påstår till och med att all negativ förstärkning även innebär positiv bestraffning. Något att fundera på!

Utsläckning När vi vill försvaga ett oönskat beteende använder vi utsläckning. Utsläckning sker när vi låter bli att förstärka och "ignorerar" beteendet. Här används varken förstärkning eller bestraffning utan vi väntar tills beteendet *släcks ut*. Utsläckning är en viktig bit i inlärningsteorin och saknas tyvärr i det klassiska kvadranten som du såg på bilden. Exempel: Hästen nafsar och biter efter jackfickan med godisar i. Eftersom hästen inte får något godis när den gör det, så kommer den till slut att sluta bita och nafs på jackan. När vi slutar förstärka ett beteende som vi tidigare har förstärkt (utsläckning), är det vanligt att beteendet först ökar i intensitet eller frekvens innan det avtar helt (engelska: extinction burst). Utsläckning kan därför innebära mycket frustration för individen som utsätts för det då det helt plötsligt inte kommer en förväntad belöning efter beteendet. Det bör därför bara användas när det verkligen behövs, vi kommer att prata mer om detta i ett senare kapitel. Utsläckning fungerar dock inte om beteendet är självbelönande, alltså när hästen har en inneboende motivation till att utföra beteendet. Till exempel när en häst leker med din dragkedja på jackan eller något annat den gillar att dra i och pilla på. Det hjälper då inte att släcka ut det, utan då gäller det att hitta andra lösningar såsom att lära in ett alternativt beteende som är mer belönande än att pilla på dragkedjan.

Inläringen baseras på våra upplevelser Både hästar och människor lär sig genom operant inläring, med det som är förstärkande för den ena individen kan vara bestraffande för den andra vilket vi nämnt i exemplen ovan. Till exempel: Ett barn skänklar sin ponny för att få den att gå framåt och slutar sparka när den börjar skritta. Hästen upplever negativ förstärkning -R, det obehagliga, sparkandet, slutar när hästen rör sig framåt. Ryttaren däremot upplever positiv förstärkning +R, efter sparkandet får ryttaren uppleva något behagligt och önskvärt: att hästen skrittar framåt. Eftersom tränaren/ryttaren upplever +R när den använder -R och +P på sin häst, kan det vara svårt att övertygas till att byta till en mer etisk träningsmetod. Oftast så vill vi fortsätta att använda samma träningsmetod tills vi själva upplever bestraffning eller utsläckning. Till exempel när hästen börjat bli aggressiv och bits eller sparkas när vi skänklar den, eller när hästen vägrar att utföra det vi vill oavsett vad vi gör. Detta ger inga garantier att människan kommer byta metod såklart, den kanske hittar andra lösningar, säljer hästen, slutar träna den eller slutar släppa ut den i stora hagar med andra hästar där den kan bli svårfångad. Både traditionell hästräning, viss frihetsdressyr och Natural Horsemanship använder man sig mestadels av negativ förstärkning och positiv bestraffning. Inom belöningsbaserad träning använder man sig mestadels av positiv förstärkning och negativ bestraffning istället.